

1

2

3

Η ΧΑΛΕΠΑ ΤΟΥ ΑΥΜΑΡ ΠΛΥΒΙΝΕΛ (1890)

No. 441

Του: ΜΑΝΩΛΗ ΜΑΝΟΥΣΑΚΑ

Το προηγούμενο δημοσίευμα είδαμε μια φωτογραφία με την εντυπωσιακή κρήνη στο αρχοντικό του Μουσταφά Πασά στη Χαλέπα. Φωτογράφος όπως γράψαμε είναι ο Γάλλος αστρονόμος Aymar de la Baume Pluvinel (1860 - 1932) που επισκέφθηκε τον τόπο μας το καλοκαίρι του 1890. Ο διακεκριμένος αυτός Γάλλος επιστήμονας, ο οποίος ανακάλυψε τις πρώτες εφαρμογές της φωτογραφίας σε ζελατίνα - βρωμίδιο του αργύρου και με βοήθo το Fernad Baldet αποτύπωσε πρώτος τον πλανήτη Άρη σε φωτογραφικές πλάκες, είναι αναγνωρισμένος για το επιστημονικό του έργο στην πατρίδα του. Στα Χανιά ήρθε για να παρατηρήσει μια έκλειψη ηλίου που έγινε στις 17 Ιουνίου του 1890. Εγκατέστησε το τεράστιο τηλεσκόπιό του στην αυλή του αρχοντικού του Μουσταφά Πασά, που τότε ήταν η κατοικία του Γάλλου προξένου Blanc και προσπάθησε να απαθανάτισε φωτογραφικά αυτό που έβλεπε στο τηλεσκόπιο. Ήταν όμως επίσης ένας άνθρωπος με ευρύτερα ενδιαφέροντα. Με το φωτογραφικό του φακό αποτύπωσε ό,τι του προκαλούσε το ενδιαφέρον στον τόπο που έμενε, δηλαδή τη μικρή μας πόλη στη συγκεκριμένη περίπτωση. Συνολικά τράβηξε 30 φωτογραφίες από τα Χανιά, σε ένα σύνολο 106 φωτογραφιών από το ταξίδι του στην κεντρική και νότια Ευρώπη. Οι 27 από τις φωτογραφίες των Χανίων παρουσιάζουν ενδιαφέρον (οι 3 είναι επαναλαμβανόμενες) γιατί αποτυπώνουν τη μορφή της πόλης πολύ πριν αυτή καθιερωθεί ως αγαπημένο θέμα πολλών άλλων φωτογράφων. Οι 10 απ' αυτές τραβήχτηκαν στη Χαλέπα και είναι σημαντικό να παρατηρήσει κανείς τη μορφή αυτής

της συνοικίας όταν είχε ήδη αρχίσει να αποτελεί το κέντρο των διπλωματικών ζυμώσεων που αφορούσαν την Κρήτη. Κάποια από τα εικονιζόμενα κτήρια σώζονται ακόμα, κάποια άλλα χάθηκαν από τη δεκαετία του '70 και μετά. Ο Pluvinel δώρισε τις φωτογραφίες του στις 20 Αυγούστου της ίδιας χρονιάς στη Γαλλική Γεωγραφική Εταιρεία η οποία τις παρέδωσε αργότερα στην Εθνική Βιβλιοθήκη της Γαλλίας στο Παρίσι. Ο ίδιος ταξίδεψε σε πολλά μέρη του κόσμου για αστρονομικές παρατηρήσεις, εκτός από την Κρήτη, στην Αίγυπτο, στη Γουιάνα, τη Σενεγάλη, τη Σουμάτρα, την Κριμαία και τον Καναδά. Πρόσφατα η Εθνική Βιβλιοθήκη της Γαλλίας ανέρτησε στο διαδίκτυο τις φωτογραφίες του Pluvinel μαζί με κάποιες πληροφορίες από το ταξίδι του, στην ηλεκτρονική διεύθυνση gallica. Με τη βοήθεια του φίλου κ. Γιάννη Βακαλόπουλου, ο οποίος μου μετέφρασε και το κείμενο από τα γαλλικά (καθώς κι ένα άρθρο από τη Wikipedia), προσέγγισα αυτό το σημαντικότατο υλικό το οποίο μοιράζομαι μαζί σας. Από τις σημερινές φωτογραφίες, οι 9 είναι από τη Χαλέπα και μία από το Πάνω Κουμ Καπί.

Η πρώτη φωτογραφία δείχνει την "οδό Χαλέπας" στα Μπάνια, μπροστά από το σημερινό νεοκλασικό αρχοντικό Καλαϊτζάκη, τότε ισόγεια κατοικία του αμαξά Τρικουράκη, που πρώτη απ' όλα τα σπίτια αυτού του τετραγώνου, κτίστηκε το 1870. Στη δεκαετία του 1890 προστέθηκε όροφος και την ίδια εποχή κτίστηκαν και άλλα νεοκλασικά αρχοντόσπιτα γύρω του. Αργότερα αγοράστηκε από τον φιλόλογο Χελιουδάκη, που διετέλεσε δήμαρχος Χαλέπας. Οι περιέργες οριζόντιες γραμμές δημιουργούνται από τη

σκιά των γείσων πάνω από τα παράθυρα. Δε γνωρίζω αν κάποιος από τους καβαλάρηδες είναι ο Pluvinel.

Η δεύτερη, δείχνει το "Προξενείο", τότε κατοικία του βαμβακέμπορου Χορτάτση ή του Τούρκου Γενικού Διοικητή. Στην πρόσοψη είχε νεοκλασικό σαχνισί (erker).

Η τρίτη δείχνει τον χώρο της μετέπειτα πλατείας Καγιαλέ. Στη δεκαετία του 1890 είχαν κτιστεί χαμηλά κτίσματα στον χώρο της μετέπειτα πλατείας. Από τα κτήρια που φαίνονται εδώ (εκτός εκείνα που βρίσκονται ψηλά αριστερά) κανένα δε σώζεται σήμερα.

Η τέταρτη και η πέμπτη δείχνουν το κουβάλημα του ογκώδους τηλεσκοπίου από τέσσερις "χαλικούτπδες" στην αυλή της κατοικίας Blanc στη "Σκοτεινή Καμάρα" (την πρώην αρχοντική κατοικία του Μουσταφά Πασά).

Η έκτη δείχνει τους αγωγιάτες (χαμάλπδες) να ξεκουράζονται στην άκρη της οδού Γραμβούσας, πίσω από το Γαλλικό προξενείο, με φόντο τα Φακωθιανά και τις "Τρεις Καμάρες", ενώ διακρίνεται και το παλιό, καταχωμένο σήμερα γεφύρι.

Η έβδομη και η όγδοη δείχνουν το τηλεσκόπιο στημένο στην αυλή του Blanc. Πίσω τους τα βοηθητικά κτίσματα της αυλής, που σήμερα δεν υπάρχουν.

Η ένατη δείχνει τον ίδιο τον Blanc να φωτογραφίζει.

Η δέκατη τέλος, δείχνει το Πάνω Κουμ Καπί με το τζαμί του, τραβηγμένο από το "Πεδίον του Άρεως". Κάποτε ήταν η πιο ευπαραρυσίαστη μουσουλμανική συνοικία εκτός των τειχών, δίπλα στην πιο υποβαθμισμένη ("Τενεκέ μαχαλάς" - "Απάνω Χαλικουτέ").

4

5

6

7

10

9

8